

Chén chè Xôi Nước và Tiếng Phố Phường

Đó là một buổi chiều, khoảng 3 giờ, nắng vẫn còn le lói trên từng đọt cây. Khu công viên với bãi cỏ xanh được cắt phẳng phiu, có những đứa bé đang chạy nhảy, dưới những gốc cây có nhiều nhóm người đang ngồi chuyện trò hoặc nghe nhạc. Trong khu vực có chòm cây phong lá đỏ màu vàng đỏ, xen lẫn những cây tròng Châu Á như chanh, quýt, ổi, dâu da, chuối... một nhóm người Việt đang quây quần, có hai người đang tranh cãi, đó là một đôi vợ chồng trẻ. Chồng người Nam Bộ, vợ gốc Bắc. Anh chồng nói “Chè Xôi Nước.” Người vợ không đồng ý “Anh nói sao chứ. Nó là bánh trôi nước.” “Anh cá với em” “Thôi đi ông tướng. Cá với mắm. Ông thuộc cánh “Thực bất tri kỳ vị” mà làm mặt ngon.” Người chồng cười “Ừ! Để coi ai “bất tri kỳ vị” nha.”

Hai người đang ăn chè, một loại chè có từng viên bột tròn bằng trái banh bóng bàn, những viên chè đó được ngâm dầm trong một chén nước màu vàng nâu nhạt với những miếng gừng màu vàng tươi, mè rang vàng thơm rắc lên trên. Chén chè của chồng có thêm nước cốt dừa màu trắng, chén của vợ thì không.

Thật ra câu chuyện của hai người lẫn trong tiếng ồn ào của nhóm người đang vui, đang nhộn trong một bữa ăn ngoài trời nên không ai để ý. Có tôi đang để ý. Chén chè mọi người đang thưởng thức đó tên là gì? Là Chè Xôi Nước, hay là một loại bánh tên gọi Bánh Trôi Nước? Cũng chẳng ai để ý thắc mắc. Chén chè, gánh chè, và một nhóm người đang vây quanh chị bán chè trên con đường nhỏ quanh co trong khu công viên.. Thật lạ. Chị bận bộ áo bà ba, đầu đội nón lá, trên vai chị gánh đôi gánh có 2 chiếc thúng, một bên thúng có để một nồi nhôm đựng chè đang bốc khói, đầu thúng kia là chén, muống và một vài phụ tùng như nước cốt dừa, mè rang... Chị gánh đôi quang gánh đi quanh khu vực đông người đó để: Bán Chè. Hình ảnh của chị gợi nhớ một thời bình yên tại quê nhà.

Những ai đã từng sống ở Sài Gòn chắc nhớ. Nhớ những tiếng rao, tiếng gõ, tiếng dép khua vang từ sáng tinh mơ đến khuya lơ khuya lác. Những tiếng rao làm nên không gian rất đặc biệt, rất Sài Gòn. Đó là Tiếng Phố Phường.

Ai...i...i...chè bột bán nước dừa...hô...ô...ô...n.

Sài Gòn có những tiếng rao. Tiếng rao buổi sáng, buổi trưa, và buổi tối. Ngày Sài Gòn bắt đầu rất sớm, có thể từ 4 giờ sáng với tiếng xe xích lô máy phanh phanh làm náo động không gian đang yên tĩnh, làm thức giấc những chú chim ngủ muộn kêu chiu chít trên cây, làm bừng tỉnh những người dân lao động còn đang ngái ngủ. Những chiếc xích lô máy, xe lam chở hàng xáo, hàng xén, hàng bông...v.v. vô nội thành từ các khu ngoại ô; đó là những người bán rau cải, hoa quả. Là những chuyến xe lê-ghim chở hàng từ Đà Lạt đổ về. Những chiếc xe từ chợ đầu mối Bà Chiểu, Cầu Ông Lãnh đổ về các ngõ ngách trong thành phố. Có tiếng xe máy tiếng người đi là có tiếng rao. Tiếng rao đầu tiên trong các ngõ vắng, hẻm nhỏ là ..."Bánh mì nóng dòn đây! Bánh mì mới ra lò đây!" Rồi tiếng em bé bán báo "Báo mới, báo mới đây"...Sau đó là những tiếng rao khác. Thành phố bừng dậy và xôn xao nhộn nhịp. Như một bầy ong cần mẫn tha mật về làm tổ, con người cần cù không kém.

Sau những tiếng rao ồn ào như ca như hát đó, các con đường dần dần sáng rõ, người đi lại tất bật. Trong các con hẻm, những con hẻm Sài Gòn thân thương (không ai có thể thống kê có bao nhiêu ngõ hẻm trong thành phố); trong các con hẻm sự hoạt động cũng nhộn nhịp...như đường phố ở phía ngoài. Bà kia bán cháo gà, chị nọ bán bánh khọt, bánh tầm bì, bánh bột lọc; góc phố có xe bánh mì, cuối hẻm có quán cà phê, xe hủ tít mì...tất cả làm nên sức sống của Sài Gòn muôn mặt..

Đến buổi trưa, khi mọi người đang ngon giấc ngủ trưa...thì tiếng rao lanh lảnh cất lên...ai ăn chè bột bán đường cát nước dừa....hônnhnn. Tiếng "hôn" kéo dài ngân nga, dội qua, dội lại đi suốt các ngõ của con hẻm nhỏ. Rồi tiếng lọc cọc của chiếc xe đạp cũ..."Ai...răng vàng...bạc vụn. Bán!" Đang du dương với tiếng rao như tiếng hát ngọt ngào, người ta sẽ bỏ ngõ đến khó chịu khi nghe tiếng đục đục khàn khàn của anh mua "răng vàng bạc vụn" (đồng nát). Tiếng rao của những anh này thường kéo dài ở khoảng giữa câu, nhưng đến cuối câu anh xuống đột ngột một chữ "bán" cụt ngắn. Nó là dấu chấm than gây sự chú ý. Bán! Dạ phải, muốn người ta để ý anh phải "nhấn" ở chỗ này. Bán!

Rồi đến các ông đi mua ghế bàn giường tủ...cũng ê a ngân nga " Bàn ghế giường tủ..." và "nhấn". Bán!
Làm sao nhớ hết những tiếng rao với đủ âm giai, âm sắc và âm điệu của người mua kẻ bán trên đường phố, trong ngõ hẻm? Không nhớ rõ, mà không thể nào quên.

Còn buổi chiều và tối thì sao?

Ôi chao, những buổi chiều và buổi tối Sài Gòn nói sao cho hết. Khi những ánh nắng gay gắt vừa khuất sau những dãy nhà, đường phố có bóng râm mát thì các chợ thưa vắng người đi lại, lúc bấy giờ các khoảng sân chung quanh chợ là nơi các hàng quán lưu động đóng đô. Đi qua chợ Bà Chiểu, đến chợ Tân Định, Đa Kao, rẽ xuống Trương Minh Giảng, Võ Duy Nghi, qua chợ Hòa Hưng, Bàn Cờ đến chợ Thiết, chợ Lớn Mới, Bến Thành...v.v. Nói chung là các sân chợ trở thành những nơi lui tới của các cô cậu đi ăn hàng, của những công nhân, thợ thuyền, của các tay đệ tử Lư Linh. Đây là hàng chè với đủ các loại chè như Sâm Bò Lượng, Táo Xọng, Bà Ba, Chè Thung, chè Bột Bán, Chè Xôi Nước, Chè Bông Cau, Chè Đậu....v.v. đủ loại đáp ứng cho nhu cầu ăn hàng của dân Sài Gòn. Các quán cóc bình dân cũng chen chân mua bán, nào là hàng phở, hàng bún, quán nhậu nghèo sò ốc hến...góp mặt.

Lúc này trong các con hẻm nhỏ thì có các tiếng rao khác...tiếng gõ lóc cóc của em bé bán mì gõ, tiếng rao của chị bán bánh ú, bánh giò, ...nói gọn là đủ thứ. Đặc biệt, càng về khuya thì tiếng rao càng nổi rõ.

“Ai...hột...vịt...lộn ...” Tiếng rao biểu lộ sự kiên nhẫn của người bán. Mỗi người bán hàng khuya thường chọn cho mình một khu vực thị trường quen thuộc, và đi theo “route” có giờ giấc hẳn hoi. Họ biết cả những thân chủ quen của họ, biết cả thói quen giờ giấc...v.v. Những trứng hột vịt được ủ trong một thúng trấu để giữ nóng. Chiếc thúng đội trên đầu, tay phải kẹp một thúng nhỏ chứa đồ “phụ tùng” muối tiêu, rau răm, muống nhỏ và chén đựng hột vịt. Hình ảnh dẻo dai trên những bước đi nhún nhảy của chị bán hột vịt lộn cũng đã gây nhiều dấu ấn cho (những) khách phương xa mới đến Sài Gòn. Có chuyện kể rằng có một anh người xứ Thành Kinh đến Sài Gòn trọ học, đêm đầu tiên khi nghe tiếng rao anh đã ngạc nhiên hỏi bạn “Ai rử vịt lộn vào giờ này?” Đến khi biết ra, anh đã mắc cỡ cười đỏ mặt. Và anh xuống dưới nhà đón cô bán hột vịt gọi vào ăn. Hình ảnh cô gái áo bà ba trắng, chiếc quần lãnh đen đã ăn sâu vào trí anh sinh viên xa nhà. Anh trở thành khách hàng quen thuộc của cô gái “Ai vịt lộn ...hông.” Và , hình như (không chắc lắm) sau đó mối tình nảy nở giữa anh sinh viên nghèo và cô gái chân quê.

Tiếng phố phường như thế đó, chân chất thân thương để khi xa lại nhớ. Trở lại gánh chè Xôi Nước của chị hàng chè trong ngày Chủ Nhật tuần qua tôi đã gặp. Chị

tên là Mươi Huệ,
chị là một phụ huynh của một em HDS trong LĐ Bách Việt. Chủ Nhật vừa qua có ngày lễ
Kỷ Niệm Đệ Ngũ Chu
Niên, LĐ này đã có cuộc trưng bày, trình diễn những hình ảnh Việt Nam của 3 miền đất
nước. Những anh chị
trong Hội Đồng Huynh Trưởng cho biết đó là ngày Về Nguồn. Những anh chị này muốn
đem lại cho các đoàn
sinh của họ những nét đáng yêu của quê hương mà có thể các đoàn sinh của họ chưa bao
giờ bắt gặp. Xứ
Huế miền trung có Chùa Linh Mục, có giòng sông Hương, Hà Nội miền bắc có cầu Thê
Húc, Đền Ngọc Sơn, và
Sài Gòn có Lăng Tả Quân Lê Văn Duyệt, có chợ Bến Thành...Và các miền đất nước đều có
những trang phục
khác nhau. Một cô gái bận áo tứ thân, tóc vấn đuôi gà tay cầm nón quai thao là hình ảnh
của đất Bắc. Miền
Trung có những chiếc áo dài trắng thướt tha đi kèm với chiếc nón bài thơ. Miền Nam có
đồng ruộng phì nhiêu,
có sông rạch chằng chịt, chiếc áo bà ba lụa trắng, chiếc khăn rằn vắt vai là hình ảnh các
cô gái quê chơn chất
thiệt thà. Đi kèm những hình ảnh đó là những nét văn hóa khác đậm đặc trong cách
sống, cách ăn và cụ thể
qua những món ăn thường ngày: Thịt Đông? Com Hén? Thịt Kho Hột Vịt? Bạn đọc chắc
chấn biết món ăn của
miền nào trên quê hương.

Bên cạnh 3 miền còn có các hình ảnh của các dân tộc sống ở miền Thượng, trên các
cao nguyên Lâm
Đông, Ban Mê Thuộc, Dak Lak...Ê Đê, Bana, Gia Rai, S-Tiêng...cũng xuất hiện trong ngày
Về Nguồn với rượu
cần, bắp nướng.

Có quá nhiều hình ảnh trong ngày Về Nguồn của LĐ Bách Việt. Nhưng không hiểu
sao hình ảnh chị Mươi
Huệ với gánh chè làm tôi nhớ nhất. Có lẽ Sài Gòn không thể nào phai nhạt trong tôi. Sài
Gòn nhắc mãi vẫn
không sao nói hết.

Sài Gòn có những nét đặc trưng của nó khó lẫn lộn với nơi khác. Người cố cựu Sài
Gòn không thể nào lẫn
lộn với dân nhập cư tứ phương. Dù Sài Gòn là nơi pha trộn rất nhiều sắc thái địa phương
được mang đến từ
nơi khác, nhưng Sài Gòn vẫn mãi Sài Gòn trong những bước đi của các cô gái, tiếng nói,
tiếng rao, tiếng
cười...và cả tiếng khóc Sài Gòn cũng rất khác. Và chén chè Xôi Nước của Sài Gòn, Lục
Tinh có thể nào là
Bánh Trôi Nước? Tôi không biết.

Lê Bình
